

ПОЛИТИКА О САРАДЊИ СА ИСЕЉЕНИШТВОМ

Април 2017.

Издавач

Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине

Чланови Радне групе

Кемо Сарач, Министарство за људска права и избјеглице БиХ
Миланко Тошић, Министарство за људска права и избјеглице БиХ
Исма Станић, Министарство за људска права и избјеглице БиХ
Митар Ковачевић, Министарство за људска права и избјеглице БиХ
Иванка Тараба, Министарство за људска права и избјеглице БиХ
Тугомир Чуљак, Предсједништво БиХ
Џевад Махмутовић, Предсједништво БиХ
Зоран Ђерић, Предсједништво БиХ
Сања Еминовић, Министарство иностраних послова БиХ
Биљана Чамур, Министарство цивилних послова БиХ
Татјана Бамбарез, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ
Ернандина Бајровић, Централна банка БиХ
Борјана Куленовић, Агенција за рад и запошљавање БиХ
Фадил Фатић, Агенција за статистику БиХ
Маида Бећировић, Агенција за унапређење страних инвестиција у БиХ
Зденко Милиновић, Дирекција за економско планирање БиХ
Нихад Бајрамовић, Спољнотрговинска комора БиХ
Сулејман Алијагић, Министарство расељених лица и избјеглица ФБиХ
Здравко Бељо, Министарство расељених лица и избјеглица ФБиХ
Енес Шерифовић, Влада Брчко дистрикта БиХ
Сандра Симовић, Министарство за људска права и избјеглице БиХ

Штампа:

Штампариа „ФОЈНИЦА” д.о.о. Фојница

Sadržaj

1. УВОД.....	5
2. ПРАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ДОКУМЕНТА.....	7
3. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР	9
4. ОЦЈЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА	9
5. ВИЗИЈА.....	12
6. ПРИНЦИПИ	13
7. ЦИЉЕВИ	14
ЦИЉ 1. РАЗВОЈ ПРАВНОГ СИСТЕМА И ИНСТИТУЦИОНАЛНИХ КАПАЦИТЕТА	14
1.1. Донијети оквирну стратегију сарадње са исељеништвом	14
1.2. Развити механизме међуинституционалне координације з а сарадњу са исељеништвом	15
1.3. Јачати капацитете институција у БиХ за сарадњу са исељеништвом	15
1.4. Јачати капацитете јединица локалне самоуправе за сарадњу са исељеништвом	16
1.5. Пратити токове емиграције и извјештавати о томе	16
ЦИЉ 2. ПРУЖАЊЕ ПОДРШКЕ ИСЕЉЕНИШТВУ И УНАПРЕЂЕЊЕ САРАДЊЕ	17
2.1. Пратити остваривање права и интереса исељеника у БиХ и земљама пријема	17
2.2. Јачати капацитете организација у исељеништву и успоставити механизам за представљање исељеништва у земљама пријема и у БиХ	18
2.3. Очувати матерње језике, културу и идентитет	18
2.4. Унаприједити сарадњу у области привреде, образовања, науке, културе и спорта..	19
2.5. Унаприједити информисање, размјену информација и међусобну комуникацију ..	20
2.6. Подржавати активности цивилног сектора у исељеништву и БиХ који доприносе јачању веза БиХ и исељеништва	21
ЦИЉ 3. СТВАРАЊЕ УСЛОВА ЗА ВЕЋИ ДОПРИНОС ИСЕЉЕНИШТВА РАЗВОЈУ БИХ.....	22
3.1. Промовисати исељеништво и његове развојне ресурсе	22
3.2. Мобилисати инвестиционе и финансијске ресурсе исељеништва	23
3.3. Мобилисати људске ресурсе, знања и вјештине исељеништва	23
3.4. Подржати филантропске активности и акције хуманитарне помоћи из исељеништва	24
3.5. Установити награду или признање за исељеништво	24
8. СПРОВОЂЕЊЕ ПОЛИТИКЕ О САРАДЊИ СА ИСЕЉЕНИШТВОМ.....	25
9. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА ПОТРЕБНА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПОЛИТИКЕ О САРАДЊИ СА ИСЕЉЕНИШТВОМ	25

1. УВОД

Историјски гледано, миграције представљају израз сталне људске тежње за бољитком, прогресом, те тежње ка општем просперитету. Велике катастрофе али и разлози економске природе најчешће су главни мотивациони фактори због којих се миграције уопште дешавају и што на такав начин стварају слику о важности таквих дешавања у свијету, те потребу да се ова област људског живота институционализује. Треба рећи да се ради о појавама и процесима који су карактеристични за све земље, независно од степена економске развијености.

Трендови миграција у развијене земље, али и из једне земље у другу, као и унутар развијених земаља, доводе до промјене структуре становништва и у земљама пријема и у земљама поријекла, које се традиционално означавају матицама. У земљама пријема миграције се одражавају задовољавањем потреба за радном снагом, али и свеукупним доприносом у динамици друштвених збивања. С друге стране, у земљама поријекла, миграције остављају посљедице економске, социјалне, културне и друге природе, али истовремено дају несумњив допринос смањењу сиромаштва и економском развоју земље, првенствено успостављањем веза, преношењем знања и другим видовима помоћи.

Дубоко свјесни савремених токова људске цивилизације, велики број земаља у свијету почео је да гради и успоставља односе са грађанима који су напустили своју земљу, стварајући на такав начин још чвршће основе развоја властитог друштва. Стога управо и јесу актуелни у свијету трендови сарадње између матичних земаља и њихових исељеника у иностранству. Охрабривањем и подстицањем исељеника да улажу у земљу поријекла, те преношењем стечених знања и искуства, али и пружањем подршке државе исељеницима у иностранству граде се мостови који дугорочно гледано доносе обострани бољитак и сигурност.

Генерално, може се говорити о томе да миграције као историјска појава, али уједно и чињеница, партиципирају подједнако у политичким, економским, уопште социјалним али и културним токовима и у земљама пријема и у земљама поријекла. Субјекти миграција већ одавно учествују у савременим токовима друштва, познатијим као глобализација. Нема сумње да су та друштвена збивања у доброј мјери, бар када је ријеч о Босни и Херцеговини, изван друштвеног уређења и нормирања.

Државе које имају искуства у успостављању и његовању односа са својим исељеништвом у иностранству на различит начин додјељују надлежности за питање сарадње. Док неке државе имају министарства за дијаспору/исељеништво, друге имају агенције или дирекције, односно канцеларије за дијаспору. Међутим, без обзира на институционално позиционирање у овој области, постоје заједнички елементи правца дјеловања држава према исељеништву у иностранству. Већина земаља ради на јачању веза са својим исељеништвом или пак дијаспором, најприје очувањем културног идентитета и успостављањем економске сарадње. Све више се изналазе различити механизми за везивање исељеника са матицом, почев од унапређења положаја и остваривања права у

државама пријема помоћу успостављања и развоја билатералних односа, па до везивања исељеништва за развој матичне државе системским коришћењем људских, финансијских и социјалних ресурса.

Већина држава у окружењу Босне и Херцеговине, од Републике Србије, Републике Хрватске, Црне Горе и Албаније предузеле су мјере за повезивање својих са ресурсима свог исељеништва, односно дијаспоре. Независно од доношења правног оквира за сарадњу са исељеништвом, фокус рада држава у окружењу разликује се зависно од потреба државе и ресурса које имају у свом исељеништву. Неке од земаља су акценат ставиле на израду политике за повратак образованих особа и успостављања мреже научне сарадње. Друге су своје активности усмјериле на јачање економског партнерства са исељеништвом и оснаживање утицаја новчаних дознака из исељеништва на развој земље, док су се неке фокусирали на лобирање исељеника у земљама пријема и побољшање имиџа земље.

Управо свјесни савремених друштвених токова, као и чињенице неопходности успостављања институционалних веза са исељеништвом, власти БиХ су се определили да разлоге историјске, економске, хумане и културолошке природе уобличи у документ који ће представљати јасан путоказ, опредјељење и израз воље дугорочне сарадње која нема алтернативу.

Документ Политика о сарадњи са исељеништвом несумњиво представља јасно опредјељење Босне и Херцеговине да се, први пут, свом исељеништву стави на располагање, да им пружи сву неопходну подршку у остваривању права у земљи. Власти БиХ овим документом желе да потенцијал исељеништва признају и да помогну настојањима да се ресурси ван домовине ангажују и остваре у потпуности. Истовремено, и од нашег исељеништва очекује се проактиван приступ, иницијативе и приједлози за повезивање на конкретним пројектима и програмима, те укључивање релевантних институција из БиХ у њихову припрему и реализацију. Тиме би се, свакако, допринијело унапређењу билатералних односа и сарадње између институција у БиХ и земаља пријема.

Политика о сарадњи са исељеништвом има интенцију да препозна, његује и развија везе исељеништва БиХ са властитом државом, те да креира и разумно препозна услове за веће укључивање исељеништва у друштвено-економски развој БиХ, те да подстиче исељеништво да доприноси међународној промоцији земље и изградњи позитивног имиџа БиХ повезивањем и радом на међународним пројектима, пројектима у земљи њиховог боравка и пројектима у БиХ.

Исељеништво поријеклом из БиХ постаје све значајнији актер у политичком, економском, образовном, спортском, културном и свеопштем животу земаља пријема. Таквим положајем исељеништво све више може утицати на процес одлучивања, рад државних институција и опште друштвене токове у земљама пријема, а тиме и на садржај и квалитет сарадње земаља пријема са БиХ.

Политика о сарадњи са исељеништвом је документ којим се на јасан начин рефлектује закључак Савјета министара БиХ донесен на 22. сједници, одржаној 08. 09. 2015.

године. Овим закључком Министарство за људска права и избјеглице БиХ задужено је да “у сарадњи са другим надлежним институцијама на свим нивоима власти припреми Приједлог политике о сарадњи са исељеништвом, што ће бити предуслов за законско регулисање ове материје”.

Закључак се заснива на Стратешком оквиру за Босну и Херцеговину, усвојеном на 19. сједници Савјета министара БиХ, одржаној 20.08.2015. године, у којем је под специфичним циљем 12. као један од приоритета утврђена обавеза унапређивања система заштите људских права и развоја односа БиХ са исељеништвом, при чему је у оквиру 3. мјере предвиђено развијање политика БиХ према исељеништву што обухвата: развијање политика БиХ према исељеништву, подстицање, развијање и координацију сарадње са исељеништвом с циљем остварења развојних ефеката те сарадње, јачање веза са исељеницима ради њиховог укључивања у друштвено-економски развој БиХ, заштиту и остваривања њихових права, као и праћење емиграционих трендова.

Министарство за људска права и избјеглице БиХ, као надлежна институција за креирање политике БиХ у области исељеништва, у складу са чланом 12. Закона о министарствима и другим органима управе БиХ („Службени гласник БиХ“ бр. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 и 103/09), приступило је, у сарадњи са другим институцијама на свим нивоима власти, изради Приједлога политике о сарадњи са исељеништвом, која представља оквирни и полазни основ, односно основни документ који ће да послужи институционалном позиционирању сарадње са исељеништвом БиХ. Политика о сарадњи са исељеништвом има интенцију да цјелокупно исељеништво БиХ, уз координирајућу улогу Министарства за људска права и избјеглице БиХ и Министарства иностраних послова БиХ, повеже са институцијама на свим нивоима власти, које ће проактивним дјеловањем управо допринијети остварењу обостране сарадње и користи.

Савјет министара БиХ је на 65. сједници, одржаној 21.07.2016. године, донио Одлуку о успостављању Радне групе за израду Политике о сарадњи са исељеништвом, коју чине представници институција на државном и ентитетском нивоу и нивоу Брчко Дистрикта БиХ.

2. ПРАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ДОКУМЕНТА

За разумијевање правног основа за доношења Политике о сарадњи са исељеништвом, треба разумјети да је то први документ такве врсте за који се БиХ определијелила, а који ће послужити као полазни основ за активности које ће предузимати органи власти на свим нивоима.

У члану I 7.е) Устава БиХ прописано је да држављанин Босне и Херцеговине у иностранству ужива заштиту Босне и Херцеговине. У смислу ове одредбе Устава БиХ, јасно је да БиХ има реалну основу за израду документа као што је Политика о сарадњи са исељеништвом, којим ће институционализовати односе са својим држављанима у иностранству и на тај начин допринијети бољој сарадњи и заштити својих грађана.

Такође, чланом 12. Закона о министарствима и другим органима управе („Службени гласник БиХ“, бр., 5/03; 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09 и 59/09 и 103/09) прописана је надлежност Министарства за људска права и избјеглице БиХ које је задужено за „креирање политике Босне и Херцеговине према исељеништву“. Чланом 4. истог закона прописано је да министарства припремају законе и друге прописе и опште акте из свог дјелокруга те обављају и друге послове одређене посебним законима и другим прописима. У контексту наведених одредаба, а с циљем примјене Закона о министарствима и другим органима управе, Министарство за људска права и избјеглице БиХ је уз помоћ и сарадњу са другим органима управе и институцијама на свим нивоима сачинило документ Политика о сарадњи са исељеништвом.

Правни основ за израду Политике о сарадњи са исељеништвом налази се и у члану 8. Закона о министарствима и другим органима управе, према којем је Министарство иностраних послова БиХ надлежно за подстицање, развијање и координацију сарадње са исељеништвом из БиХ, као и у одредби члана 10. став (1) тачка 3) Закона о управи, према којој органи управе доносе прописе за спровођење закона и других прописа. Како је у надлежности Министарства за људска права и избјеглице БиХ креирање политике са исељеништвом, а у надлежности Министарства иностраних послова БиХ подстицање, развијање и координација сарадње са исељеништвом, јасно је да ће Политика о сарадњи са исељеништвом створити могућности примјене надлежности различитих министарстава и институција.

Осим наведених правних основа, као правни основ за израду Политике о сарадњи са исељеништвом треба узети у обзир и члан 11. став (1) Закона о управи, према којем органи управе у оквиру својих надлежности воде политику развоја која обухвата утврђивање развојних стратегија и подстицање, привредног, социјалног, културног, спортског, еколошког и укупног друштвеног развоја. Како се Политиком о сарадњи са исељеништвом управо стварају услови који се тичу остваривања права из различитих области људског живота, уз помоћ различитих мјера, истиче се управо њен допринос укупном друштвеном развоју.

Надаље, потребно је да се јасно нагласи чињеница да је Савјет министара БиХ на 22. сједници, одржаној 08.09.2015. године, задужио Министарство за људска права и избјеглице БиХ да, у сарадњи са другим надлежним институцијама на свим нивоима власти, припреми Приједлог политике о сарадњи са исељеништвом. Документ Политика о сарадњи са исељеништвом представља реализацију закључка Савјета министара БиХ у смислу Закона о управи.

Такође, као један од основа приликом израде Политике о сарадњи са исељеништвом, послужио је и документ Предсједништва БиХ под називом Општи правци и приоритети за спровођење спољне политике Босне и Херцеговине, број: 01-645-30/03 од 26. марта 2003. године. У овом документу Предсједништва, под тачком III (ц), као један од приоритета дјеловања наводи се “заштита интереса држављана Босне и Херцеговине у иностранству”.

3. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР

Сагледавање институционалног оквира доприноси разумијевању области исељеништва уопште. Наиме, институције које у својим надлежностима имају питања која се тичу сарадње са исељеницима из Босне и Херцеговине могле би се подијелити на оне којима је прописима дата обавеза сарадње са исељеништвом и на оне којима то није директно у надлежности, али су ипак због своје улоге и надлежности коју имају везане за област исељеништва.

Дакле, институције у Босни и Херцеговини које у свом раду, односно надлежностима имају обавезу остваривања контакта и сарадње са исељеницима из Босне и Херцеговине су:

- Предсједништво БиХ, које у оквиру своје надлежности за спољну политику иницира закључивање билатералних споразума у области конзуларне, радно-правне и имовинске заштите грађана БиХ у иностранству;
- Министарство за људска права и избјеглице БиХ у својој надлежности има директну комуникацију, односно јасне правце дјеловања креирањем политике БиХ према исељеништву. У оквиру овог министарства дјелује Сектор за исељеништво, са два одсјека: Одсек за статусна питања и информисање и Одсек за привредну, образовну, научну и културну сарадњу;
- Министарство иностраних послова БиХ, које је надлежно за подстицање, развијање и координацију сарадње са исељеништвом из БиХ и, путем мреже дипломатско-конзуларних представништава, као институција је најближе исељеништву;
- Министарство цивилних послова БиХ, које је надлежно за допунску наставу у исељеништву;
- Надлежне институције Федерације БиХ, Републике Српске, Брчко Дистрикта БиХ, кантона и општина - с обзиром на надлежности и на то да је питање исељеништва вишесекторско, многа питања се рјешавају на ентитетским, кантоналним и општинским нивоима власти, па је учешће различитих актера из различитих сектора и нивоа власти потребно при дефинисању политике према исељеништву.

Осим наведених институција, у реализацију документа Политика о сарадњи са исељеништвом, имајући у виду њен садржај и предвиђене активности, неминовно ће бити укључени и други надлежни органи и организације цивилног друштва. Дакле, Политика о сарадњи са исељеништвом, с обзиром на оно што се њоме жели постићи, захтијева укључивање већег броја актера и у БиХ и у иностранству.

4. ОЦЈЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Према статистичким подацима, број особа које живе у иностранству а рођене су у БиХ, без обзира на њихово садашње држављанство у 50 земаља свијета, јесте 1.671.177, од чега у земљама ЕУ живи 57%, односно 955.780 особа. Овим бројем нису обухваћени потомци рођени у земљама пријема. С тим у вези Министарство за људска права и избјеглице БиХ не располаже подацима о броју потомака (друге и треће генерације) исељеника, али

процјењује да би укупан број особа које воде поријекло из БиХ а живе у иностранству могао бити око два милиона. У то је укључен и број особа рођених у БиХ (1.671.177) и број њихових потомака. Процјењује се да број исељеника са потомцима прелази два милиона особа. Највећи број исељеника из БиХ живи у европским земљама - више од 950.000, од тога у Хрватској 410.000, Србији 335.000, Њемачкој 160.000, Аустрији 150.000, Словенији 97.000, Швајцарској 57.000, Шведској 56.000, док у САД живи 130.000, Канади 40.000 и Аустралији 40.000 особа рођених у БиХ.

Статус исељеника у земљама пријема је ријешен, великим дијелом стицањем држављанства, сталне или привремене дозволе боравка, радне и студентске визе. Према подацима којима располаже Министарство за људска права и избјеглице БиХ, око 500.000 исељеника из БиХ стекло је држављанство државе пријема (без Србије и Хрватске). Према подацима Министарства цивилних послова БиХ, у периоду од 1998. до децембра 2015. године 69.289 особа се одрекло држављанства БиХ ради стицања држављанства друге државе. Ово потврђује да грађани БиХ у великом броју случајева, приликом стицања држављанства државе пријема, успијевају да задрже и држављанство БиХ.

С обзиром да се у пракси неријетко за исељеништво користи и термин избјеглице у иностранству, јако је важно истаћи да је међу исељеницима незнатан број оних са избјегличким статусом. Према подацима Високог комесаријата Уједињених нација за избјеглице (УНХЦР) из јуна 2015. године, у свијету живи 19.628 особа из БиХ са статусом избјеглица, од чега већина у Србији (више од 15.000).

Исељеници из БиХ спадају међу боље интегрисане имигрантске групе у државама пријема, што потврђују подаци надлежних институција држава пријема о високој стопи запослености, високом проценату укључености у образовни систем, а посљедњих година и примјетнијим укључивањем у политички живот у државама пријема.

Иако у исељеништву дјелује низ удружења која се баве културним, спортским, образовним, информативним, хуманитарним, вјерским и другим активностима, оно је недовољно организовано. Огромна већина исељеника није учлањена у организације. Постоје индиције да је у организације укључено само 1% исељеника из БиХ и да су улога и важност организација за мигрантске заједнице из БиХ у ЕУ и земљама бивше Југославије крајње ограничени. Генерално гледано, овај тренд није необичан ни за друге дијаспоре и друге земље. Тако, нпр., у Шведској, гдје су мигранти из различитих земаља посебно добро организовани због помоћи коју добијају од локалних власти, само 20% њих су чланови имигрантских организација. У рад организација у Шведској укључено је само 11% имиграната из БиХ и других земаља бивше Југославије .

Карактеристично је да су чланови удружења исељеника из БиХ углавном из једне етничке групе. У исељеништву дјелује Свјетски савез дијаспоре БиХ (ССДБиХ), организација која окупља исељенике из 15-ак држава. Међутим, ријеч је о организацији која окупља већином Бошњаке, те у смислу репрезентативности не представља кровну организацију цјелокупног исељеништва из БиХ. Завичајни клубови попут Удружења Мајевичана у Швајцарској, Савеза Бањалучана у Шведској, Завичајног клуба Јајце у Хрватској,

Завичајног клуба усорског краја у Хрватској, Удружења Козарчана у Србији, Пријатеља Кључа у Швајцарској, Удруге Прстен у Хрватској итд. могли би бити најрепрезентативнији и најзаинтересованији за сарадњу, нарочито са локалним заједницама у БиХ. Такође, у исељеништву постоје и струковна удружења, нпр. удружења наставника матерњих језика, удружења академских радника, умјетника, предузетника, те неколико женских организација. Треба нагласити да вјерске заједнице из БиХ у исељеништву окупљају велики број исељеника.

Институције у БиХ не пружају довољно подршке организацијама у исељеништву.

Учењу матерњих језика и очувању културе у исељеништву поклања се јако мало пажње и подршке од институција у БиХ, што је један од разлога убрзане асимилације дјеце у исељеништву. Данас у многим земљама свијета живе млади људи поријеклом из БиХ који су стекли високо образовање на језицима земаља пријема, али су њихове језичке компетенције на матерњем језику врло ограничене. Тренутно је врло мали проценат дјеце укључен у допунску наставу коју већином изводе организације у исељеништву уз одређену подршку из БиХ.

Исељеништво представља велики људски, економски и социјални ресурс за развој БиХ. Људски ресурси подразумијевају образованост, стручност и квалификованост исељеништва, док економски ресурси укључују трансфер новчаних дознака из исељеништва, штедњу, директне инвестиције и трговину. Социјални ресурси подразумијевају нове друштвене, културне и политичке вриједности које могу помоћи друштвеном и економском развоју земље поријекла и послужити као мост сарадње на међународном нивоу.

Исељеништво представља релативно младу и образовану групу чији велики дио чине високообразована лица и лица која су у својим новим срединама стекла професионално знање и искуство које би и те како могло помоћи БиХ на њеном развојном путу и путу ка Европској унији. Осим бројних стручњака и признатих културних радника, у европским земљама и Сједињеним Америчким Државама живи и ради стотине доктора наука, универзитетских професора и научних радника који воде поријекло из БиХ.

Осим људског, исељеништво представља и велики економски потенцијал. То потврђује већ годинама стабилан прилив новчаних дознака од двије до три милијарде конвертибилних марака годишње, што чини око 10%-15% бруто друштвеног производа БиХ. Такође, штедња исељеништва, иако већином задржана у земљама пријема, представља огроман финансијски ресурс и неколико је пута већа од износа новчаних дознака. Процјењује се да је ријеч о износу од неколико милијарди евра годишње.

Упркос тешкоћама и препрекама везаним за улагање у БиХ, има доста успешних примјера инвестиција из исељеништва, које у неким срединама представљају већинско инвестирање (Сански Мост, Велика Кладуша, Приједор, Вишеград и др.).

Највећи број исељеника задржава јаку везу са БиХ, нарочито са мјестима поријекла, што се испољава у жељи и интересу да допринесу економском и друштвеном развоју у БиХ.

Непотпун правни оквир, боља организација и плански приступ и координација активности на различитим нивоима које се односе на исељеништво, представља највећу препреку за ефикаснији рад у области исељеништва.

Министарство за људска права и избјеглице БиХ је укључило исељеништво у стратегије у области миграција и азила БиХ за период 2012-2015. и 2016-2020, чији је носилац Министарство безбједности БиХ, у којима су предвиђене мјере за јачање институционалних капацитета у БиХ с циљем повезивања миграције и развоја, односно повезивања исељеништва са развојем БиХ. Захваљујући предвиђеним мјерама, Министарство за људска права и избјеглице БиХ је протеклих година успјело да покрене низ активности у области укључивања исељеништва у развој БиХ које су већином усмјерене на подршку јединицама локалне самоуправе на укључивању исељеништва у локални развој. Такође су покренуте активности и спроведена истраживања на унапређењу знања о исељеништву и миграцијама, те је уз подршку Швајцарске установљена заједничка платформа организација исељеништва у Швајцарској под називом “i-дијаспора”.

Осим непотпуног правног оквира, Министарство за људска права и избјеглице БиХ је у свом раду са исељеништвом као проблем утврдило и недостатак мултисекторског приступа. Унапређење сарадње са исељеништвом у различитим областима, те укључивање исељеништва у развој БиХ изискује укључивање и других институција са свих нивоа власти, почев од локалних заједница, кантона, ентитета, па до државних институција, сваке у области своје надлежности и поља дјеловања, с обзиром на то да се многа питања која се тичу исељеништва рјешавају на различитим нивоима власти.

Такође, тренутно не постоји сарадња између различитих институција нити координиран наступ према исељеништву. Због неопходности укључивања различитих сектора и институција у рад са исељеништвом, потребно је развити одговарајуће механизме координације и сарадње унутар БиХ.

Уз то, тренутно не постоји ни уређен механизам редовне консултације са исељеништвом у процесу доношења одлука, што ће бити неопходно успоставити, будући да је исељеништво главна циљна група у овом процесу израде политика.

Осим наведених уочених недостатака, недовољно су развијени и комуникациони канали са исељеништвом, ограничен је и њихов приступ информацијама, те су недовољно заступљени у медијима у БиХ.

Такође, треба споменути да цивилни сектор у БиХ нема довољно развијене активности према исељеништву те постоји потреба његовог јачања у овој области.

5. ВИЗИЈА

Исељеништво из БиХ чини неодвојиви сегмент босанскохерцеговачког друштва, а снажне везе са исељеништвом су стратешки интерес БиХ.

Стварање правног основа и услова за успостављање, јачање и очување односа БиХ са њеним исељеништвом, нарочито очување матерњих језика, културе и идентитета њених народа у исељеништву, те стварање услова за учешће и допринос исељеништва друштвено-економском развоју БиХ циљ је којем овај документ тежи.

Стога је визија из документа Политика о сарадњи са исељеништвом успостављање дугорочне институционалне сарадње са исељеништвом БиХ, те максимално повећање њеног утицаја на развој БиХ. Истовремено, визија је да се укаже на јасно одређене институције БиХ да се исељеништву из Босне и Херцеговине помогне у смислу свеукупног успостављања веза са њиховом земљом.

6. ПРИНЦИПИ

У документу Политика о сарадњи са исељеништвом истакнути су кључни принципи којим ће да се руководе све институције у БиХ приликом предузимања активности и стварања предуслова за сарадњу са исељеништвом из Босне и Херцеговине

Ради се о сљедећим принципима:

- Принцип институционалне сарадње подразумијева да институције власти на свим нивоима, сходно законом прописаним надлежностима, као и организације исељеника, успостављају низ узајамно повезаних мјера и активности предвиђених Политиком о сарадњи са исељеништвом које за крајњи циљ имају обострану корист и побољшање имица и за исељеништво из Босне и Херцеговине и за државу БиХ;
- Принцип укључености исељеништва подразумијева укључивање исељеништва у планирање, организовање, извођење и мониторинг различитих програма који су од интереса за исељеништво, али и подстицање исељеника да у земљи пријема доприносе изградњи сарадње између институција земље њиховог пријема и институција у БиХ, као и јачању позитивног имица БиХ. То је услов успјешности политика према исељеништву. Овај принцип омогућава успостављање двосмјерне комуникације, препознаје исељеништво као ресурс који може помоћи БиХ, те доприноси активнијем учешћу исељеништва у друштвено-економском животу у БиХ;
- Принцип узајамности подразумијева да ће мјере и активности из Политике о сарадњи са исељеништвом бити реализоване у складу са узајамном сарадњом и у духу добрих односа. Однос између државе и њених дијелова и исељеништва треба да буде транспарентан, грађен на повјерењу, поштовању и узајамности. Исељеништво је и обавеза и ресурс. Обавеза је БиХ да се брине о положају и правима својих исељеника у иностранству и у БиХ, те да унаприједи различите видове сарадње са заједницама исељеника. Равноправно давање и узимање створиће однос партнерства између БиХ и исељеништва;
- Принцип мултидисциплинарног приступа подразумијева укљученост институција различитих нивоа власти уз поштовање надлежности / међусекторски и мултидисциплинарни приступ. Укљученост институција различитих нивоа власти и

међусекторски и мултидисциплинарни приступ у раду са исељеништвом од кључне је важности. Мјере и активности које се предузимају у области исељеништва морају да се заснивају на међусекторском приступу. Документ треба да мобилише актере на свим нивоима власти да унаприједи сарадњу са исељеништвом.

7. ЦИЉЕВИ

Политика о сарадњи са исељеништвом треба да створи неопходне претпоставке за системско и квалитетно унапређење сарадње са исељеницима, за што је потребно укључивање институција на свим нивоима власти у БиХ, сваке у оквиру своје надлежности, да одговори на потребе и захтјеве исељеништва, те укључи исељеништво у економски и друштвени живот и развој БиХ. Поменуте претпоставке настојаће се остварити кроз три главна стратешка циља:

1. Развој правног система и институционалних капацитета,
2. Пружање подршке исељеништву и унапређење сарадње,
3. Стварање услова за већи допринос исељеништва развоју БиХ.

ЦИЉ 1. РАЗВОЈ ПРАВНОГ СИСТЕМА И ИНСТИТУЦИОНАЛНИХ КАПАЦИТЕТА

Развој правног система и институционалних капацитета обезбјеђује прије свега основу за активнију улогу институција на различитим нивоима власти у смислу припреме и усвајања нормативних и стратешких докумената у којима ће сарадња са исељеништвом да чини дио правног поретка БиХ. Активности на реализацији овог циља не подразумијевају аутоматски оснивање нових институција, тијела или повећање броја извршилаца, него могу да значе само другачију организацију постојећих капацитета и увођење додатних или другачијих послова које би различите институције требало да раде по природи ствари, односно према својим надлежностима, расположивим капацитетима и потребама. Развој правног оквира подразумијева израду стратегије којом ће се системски уредити питање односа и сарадње са исељеништвом, обезбиједити да капацитети институција на различитим нивоима власти ефикасно сарађују са исељеништвом, успоставити међуинституционална координација унутар БиХ, као и модели ефикасне сарадње са исељеништвом.

С циљем развоја правног система и институционалних капацитета, власти у БиХ ће:

1.1. Донијети оквирну стратегију сарадње са исељеништвом

Стратегија сарадње са исељеништвом, као оквирни документ, биће важан корак у процесу успостављања и уређења односа БиХ са исељеништвом. Стратегијом ће да се уреде односи и поставе правне основе за планирање и регулисање сарадње БиХ са исељеништвом, детаљније уреди сарадња у областима које захватају кључне сегменте развоја друштва, те ће у том смислу бити дефинисани приоритетни циљеви. Стратегијом ће се предвидјети

израда потребног законског оквира, а иста ће садржавати и пратећи документ – акциони план, којим ће бити утврђени носиоци послова и активности, временски оквир, те потребна финансијска средства за реализацију. Израда стратегије, која подразумијева укљученост свих нивоа власти и институција, треба да створи неопходне претпоставке за системско и квалитетно унапређење сарадње са исељеништвом на средњорочном плану.

Носиоци активности: Министарство за људска права и избјеглице БиХ и Министарство иностраних послова БиХ.

У изради документа обавезно учествују, у складу са својим уставним надлежностима, надлежне институције које се баве питањем исељеништва у Федерацији БиХ и надлежне институције из Републике Српске и Брчко Дистрикта.

1.2. Развити механизме међуинституционалне координације за сарадњу са исељеништвом

С обзиром на сложено државно уређење БиХ, као и подијељене надлежности на различитим нивоима власти, као једно од кључних намеће се питање координације институција БиХ у раду са исељеништвом. Наиме, успостављањем и унапређењем сарадње институција на свим нивоима власти у БиХ биће формирано међуресорно тијело на нивоу Савјета министара БиХ, које ће имати савјетодавни карактер, а које ће да окупља најважније институције на нивоу БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ и успостави сарадњу са другим нивоима власти у БиХ (кантони, јединице локалне самоуправе), који својом политиком утичу на исељеништво. У савјетодавно међуресорно тијело као посматрачи могу бити укључени и представници исељеника који могу да допринесу друштвено-економском развоју БиХ, као и цивилни сектор у БиХ.

Ово међуресорно тијело, које ће да именује Савјет министара БиХ, имаће задатак да успостави функционалан систем координације и размјене информација између институција које се баве статусним питањима исељеништва, промоцијом инвестирања, сарадњом у области привреде, науке, образовања и културе, те ће својом савјетодавном улогом у форми давања препорука да допринесу квалитетној сарадњи. То савјетодавно тијело имаће могућност иницирања и активног учествовања у изради и праћењу стратешких, планских и акционих докумената у области сарадње са исељеништвом, односно могућности иницирања израде пројеката од користи за сарадњу са исељеништвом. Ово тијело ће о свом раду једном годишње да извјештава Савјет министара БиХ. Министарство за људска права и избјеглице БиХ пружаће техничку и стручну помоћ том тијелу.

Носиоци активности: Савјет министара БиХ, Министарство за људска права и избјеглице БиХ и Министарство иностраних послова БиХ, надлежне институције ентитета.

1.3. Јачати капацитете институција у БиХ за сарадњу са исељеништвом

Неопходно је јачати капацитете институција на различитим нивоима власти у БиХ за интензивнију сарадњу са исељеништвом. Важно је прво спровести низ тематских обука

за државне службенике из различитих области економског и друштвеног сектора те тиме започети процес грађења базе знања унутар јавног сектора о концепту “миграција и развој” односно укључивању исељеништва у развој у БиХ и сарадње са исељеништвом.

Наредне активности су идентификовање одговорних лица у релевантним институцијама, за рад на питањима који се односе на исељеништво, односно укључивања овог питања у стратешке документе у различитим секторима и нивоима власти.

Биће израђен план обука, пружена стручна подршка, те потписан меморандум о сарадњи са институцијама релевантним за исељеништво у којем ће бити дефинисане активности у вези са одређивањем одговорних лица у релевантним институцијама (из постојећих кадровских капацитета институција) и укључивање питања исељеништва у стратешке документе.

Носилац активности: Министарство за људска права и избјеглице БиХ.

У реализацији ове активности активно учествују институције са свих нивоа власти у складу са својим надлежностима, уз подршку цивилног сектора, посебно организација исељеништва, као и међународних организација.

1.4. Јачати капацитете јединица локалне самоуправе за сарадњу са исељеништвом

У пракси се показало да је сарадња са исељеништвом нарочито важна, ефикасна и видљива када се одвија на локалном нивоу. То је заправо ниво власти који ефективно и непосредно остварује сарадњу која резултира обостраном користи. Стога је јачање капацитета јединица локалне самоуправе за сарадњу са исељеништвом од суштинске важности. Ова подршка подразумијева: мобилисање локалних заједница да идентификују и боље се повежу са својим исељеништвом, организовање обука о раду са исељеништвом, успостављање координатора/канцеларија за исељеништво (како је то наведено у тачки 1.3), укључивање питања исељеништва у локалне развојне планове, побољшање услуга исељеништву (веб матичар - увођење могућности добијања одређених докумената путем интернета, брзи одговори на упите исељеништва, информације о инвестирању, остваривању одређених права и др.), прикупљање података о исељеништву, емиграцији и повратницима на локалном нивоу итд.

Носиоци активности: Министарство за људска права и избјеглице БиХ, надлежне институције Федерације БиХ, Републике Српске, Брчко Дистрикта и локалне заједнице.

1.5. Пратити токове емиграције и извјештавати о томе

У сегменту праћења токова емиграције и прикупљања података о исељеништву потребно је надоградити постојеће и развити нове статистике. Ово подразумијева: унапређење постојећих регистара/база података о исељеништву, израду квантитативне миграционе статистике, развој нових статистика о квалитативним показатељима о могућности и спремности учешћа исељеништва у друштвено-економском развоју БиХ, подршку

академским истраживањима како би се боље упознали са исељеништвом и њиховим потребама, подстицање израде академских програма који на интердисциплинаран начин изучавају феномен миграција, успостављање система прикупљања података о емиграцији и повратницима из исељеништва на локалном нивоу итд.

Министарство за људска права и избјеглице БиХ потписаће меморандум о сарадњи са Агенцијом за статистику БиХ и другим надлежним институцијама.

Носилац активности: Министарство за људска права и избјеглице БиХ у сарадњи са Министарством иностраних послова БиХ.

Укључене институције: Агенција за статистику БиХ и друге надлежне институције са свих нивоа власти у складу са својим надлежностима, уз подршку цивилног сектора, посебно организација исељеништва, као и међународних организација.

ЦИЉ 2. ПРУЖАЊЕ ПОДРШКЕ ИСЕЉЕНИШТВУ И УНАПРЕЂЕЊЕ САРАДЊЕ

Пружање подршке исељеницима из БиХ у остваривању њихових права и интереса – у БиХ и иностранству - од примарне је важности за надлежне институције у БиХ. Осим праћења доношења и измјена прописа у БиХ и земљама пријема који се односе на проблематику исељеника, потребно је радити и на стварању погодности и олакшица за повратак. БиХ брине о очувању националног идентитета у исељеништву, сарађује са свим облицима организовања исељеништва и пружа подршку организацијама и појединцима у исељеништву у сврху промовисања учења матерњих језика, унапређења образовне, научне, привредне и друге сарадње.

С циљем пружања подршке исељеништву и унапређења сарадње, власти у БиХ урадиће следеће:

2.1. Пратити остваривање права и интереса исељеника у БиХ и земљама пријема

Приоритетне обавезе БиХ у овом сегменту односе се на континуирано праћење права, интереса и потреба исељеника и повратника из исељеништва у БиХ, те праћење њихових интереса и потреба у земљама пријема. Активности којима ће се ово постићи, а које ће, прије свих, реализовати Министарство за људска права и избјеглице БиХ и Министарство иностраних послова БиХ су: информисање исељеништва о њиховим правима у БиХ и праћење њиховог остваривања, директна подршка на упите из исељеништва, израда водича/информативних брошура за исељеништво о остваривању права (држављанство, признавање диплома и сл.). Министарство цивилних послова БиХ и Агенција за рад и запошљавање учествоваће у праћењу остваривања права радника миграната који су запослени у земљама пријема на основу међународних уговора које је потписала БиХ и о томе извјештавати.

Носиоци активности: Министарство за људска права и избјеглице БиХ, Министарство иностраних послова БиХ и Министарство цивилних послова БиХ.

У реализацији ове активности активно учествују институције са свих нивоа власти у складу са својим надлежностима, уз подршку цивилног сектора, посебно организација исељеништва, као и међународних организација.

2.2. Јачати капацитете организација у исељеништву и успоставити механизам за представљање исељеништва у земљама пријема и у БиХ

Ефикаснија сарадња са исељеништвом изискује подршку на јачању капацитета постојећих организација и даљем организовању исељеништва. Подршка треба да буде усмјерена нарочито на младе стручњаке и високообразоване кадрове, на њихово међусобно увезивање као и увезивање са БиХ, као и подршку пословном удруживању.

Потребно је испитати и развити механизам за представљање исељеништва у БиХ – представничка тијела исељеништва (представнике различитих организација и истакнуте појединце из исељеништва) на такав начин да се у свакој земљи са бројнијим исељеништвом, уколико је то могуће и уколико постоји интерес, успостави тијело у којем се обезбјеђује једнако учешће представника сва три конститутивна народа, укључујући и представнике националних мањина.

Формирање представничких тијела ни у ком смислу неће утицати на постојећи начин организовања исељеништва, само ће олакшати комуникацију исељеништва са институцијама у БиХ, а такође би могло допринијети бољој сарадњи са институцијама у земљама пријема.

Ове активности спроводиће се одржавањем састанака са удружењима исељеништва уз помоћ Министарства иностраних послова БиХ - дипломатско-конзуларних представништава БиХ. Чланови представничких тијела такође ће добити додатну обуку о заступању и припреми пројеката, као и комуникацији за ефикаснију сарадњу са БиХ.

Носиоци активности: Министарство за људска права и избјеглице БиХ и Министарство иностраних послова БиХ.

Укључени: организације исељеника и појединци из исељеништва.

2.3. Очувати матерње језике, културу и идентитет

У овом сегменту потребно је подржати успостављање система организовања наставе допунског образовања дјеце у исељеништву, те промовисати значај учења матерњих језика у иностранству, као и очувања културног наслеђа и идентитета. Осим системског регулисања наставе допунског образовања, у чему главну улогу имају Министарство цивилних послова БиХ, Министарство иностраних послова БиХ, Министарство за људска права и избјеглице БиХ, ентитетске и друге надлежне институције у области образовања на различитим нивоима власти, потребно је такође подржати учење матерњих језика користећи предности и погодности онлајн учења, љетних школа учења матерњих језика

и културе у БиХ, чији би полазници били дјеца и млади из исељеништва с циљем да кроз дружење унаприједи знање језика, упознају културу, историју и природне ресурсе БиХ.

У том смислу, Министарство цивилних послова БиХ успоставиће и водиће регистар допунских школа за дјецу поријеклом из БиХ у иностранству и о стварним потребама за извођење допунске наставе у исељеништву.

Такође, Министарство цивилних послова БиХ и Министарство за људска права и избјеглице БиХ ће у сарадњи са надлежним институцијама да покрену активности за успостављања портала за интерактивно (онлајн) допунско образовање. Министарство цивилних послова ће са надлежним институцијама у области образовања на различитим нивоима власти да потпише меморандуме о сарадњи с циљем организовања љетних школа матерњих језика за дјецу из исељеништва.

Носиоци активности: Министарство цивилних послова БиХ, Министарство иностраних послова БиХ, Министарство за људска права и избјеглице БиХ и друге надлежне институције на различитим нивоима власти.

2.4. Унаприједити сарадњу у области привреде, образовања, науке, културе и спорта

Босна и Херцеговина ће подстицати повезивање привредника из исељеништва са привредним субјектима у БиХ утврђивањем и успостављањем редовних контаката са пословним људима из исељеништва, организовањем економских форума исељеништва, пословних/инвестиционих конференција, презентација за улагаче из исељеништва, сусрета привредника из исељеништва и БиХ, те подстицати исељеништво на улагање и производњу у БиХ, залагати се за увођење одређених олакшица и стимулативних мјера, подржати програме менторства из исељеништва за отварање малих и средњих предузећа у БиХ, подржати промоцију туристичких потенцијала БиХ путем исељеништва, промоцију домаћих производа, међусобну трговину, сачинити листе инвестиционих пројеката и учинити их доступних исељеништву и тако створити претпоставке да исељеништво инвестира свој капитал с циљем пружања подршке економском развоју своје земље.

Потребно је постојећу сарадњу са исељеништвом у области образовања, науке, културе и спорта унаприједити новим садржајима, подстицати повезивање образовних, научних и културних институција и појединаца из БиХ са исељеницима и њиховим организацијама, подстицати размјену ученика, студената и професора, промовисати могућности образовања студената из исељеништва на високообразовним установама у БиХ, покренути укључивање научника и стручњака поријеклом из БиХ у научно-истраживачке пројекте у БиХ, иницирати програме виртуелног повратка стручњака, њихове мобилности и умрежавања, размјењивати културно стваралаштво из БиХ и исељеништва, промовисати културно стваралаштво исељеништва у БиХ итд. Истовремено, очекује се да и исељеништво у активностима које реализује у земљи пријема, када год је могуће, укључује институције из БиХ и повезује их са својим институцијама, а посебно када је

ријеч о пројектима привредног, научног, културног, образовног карактера и сарадње и размјене младих.

Такође, у области науке и културе потребно је сачинити листе културних и научних пројеката у БиХ, учинити их доступним исељеништву, како би се подстакли да помогну својим контактима у проналажењу инвеститора и партнера за њихову реализацију.

Министарство за људска права и избјеглице БиХ ће, у сарадњи са Министарством иностраних послова БиХ, да мапира исељеништво у земљама са великим бројем исељеника из БиХ с циљем прибављања информација о броју и профилу исељеништва у земљама пријема, са посебним нагласком на економске и академске потенцијале у исељеништву.

Агенција за унапређење страних инвестиција БиХ сачиниће ажуриране листе инвестиционих пројеката и учинити их доступним исељеништву у сарадњи са јединицама локалне самоуправе, док ће ажуриране листе културних и научних пројеката сачинити Министарство цивилних послова БиХ.

Носиоци активности: Министарство за људска права и избјеглице БиХ, Министарство иностраних послова БиХ, Министарство цивилних послова БиХ, Министарство вањске трговине и економских односа БиХ, у сарадњи са Агенцијом за унапређење страних инвестиција БиХ и ентитетским надлежним институцијама.

У реализацији ове активности активно учествују институције са свих нивоа власти у складу са својим надлежностим, уз подршку цивилног сектора, посебно организација исељеништва, као и међународних организација.

2.5. Унаприједити информисање, размјену информација и међусобну комуникацију

У овом сегменту потребно је израдити план комуникације са исељеништвом са циљаним и јасно дефинисаним активностима, што би требало да буде улога Министарства за људска права и избјеглице БиХ и Министарства иностраних послова БиХ, чије кадровске капацитете треба јачати у дипломатско-конзуларним представништвима, а с циљем мапирања исељеништва, угледних појединаца и размјене информација са исељеништвом.

Потребно је подржати и медије у исељеништву, као и посебне програме у БиХ намијењене исељеништву, установити посебан портал за исељеништво гдје се може приступити различитим информацијама које се тичу исељеништва (о повратку, о покретању бизниса, о међусобном повезивању итд), обезбиједити присуство институција на друштвеним мрежама чиме ће се дати могућност за интеракцију са јавношћу, већу медијску пажњу у складу са потребама и потенцијалима исељеништва, припремати редовне билтене (news-letter) који ће се достављати исељеништву путем e-maila, обезбиједити информисање о догађајима у локалној заједници, промовисати потенцијале исељеништва, позитивне примјере повратка, инвестирања и др.

Носиоци активности: Министарство за људска права и избјеглице БиХ и Министарство иностраних послова БиХ.

У реализацији ове активности активно учествују институције са свих нивоа власти у складу са својим надлежностим, уз подршку цивилног сектора, посебно организација исељеништва, као и међународних организација.

2.6. Подржавати активности цивилног сектора у исељеништву и БиХ који доприносе јачању веза БиХ и исељеништва

Потребно је подржавати активности организација цивилног друштва у исељеништву чији је циљ очување матерњих језика, културе и индентитета, као и активности које унапређују сарадњу исељеништва и БиХ у области привреде, науке, културе, образовања и спорта, подижу капацитети организација и удружења исељеника у земљама пријема (организовање радионица, семинара и стручних предавања), доприноси представљању и раду истакнутих представника исељеништва у БиХ, представљању привредних потенцијала БиХ у иностранству и оснивању и подршци мрежама пословних људи у исељеништву, подржавају унапређење медијских капацитета организација цивилног друштва у исељеништву (радио, штампа, онлајн презентације) и сл.

Истовремено, потребно је јачати капацитете и успоставити ефикаснију сарадњу са организацијама цивилног друштва у БиХ ради њиховог већег ангажмана у сарадњи са исељеништвом. Тренутно је овај сегмент сарадње недовољно развијен и у том смислу потребно је подржати сарадњу и партнерство између домаћих организација цивилног друштва и организација у исељеништву.

У вези с тим потребно је организовати цивилне форуме – сусрете организација из исељеништва и БиХ, подржати цивилни сектор у заједничким пројектима са исељеништвом, подстаћи цивилни сектор да у своје активности укључују исељеништво као циљну групу итд.

Министарство за људска права и избјеглице БиХ организоваће цивилне форуме – сусрете организација из исељеништва и организација цивилног сектора из БиХ.

Носилац активности: Министарство за људска права и избјеглице БиХ у сарадњи са Министарством иностраних послова БиХ.

У реализацији ове активности активно учествују институције са свих нивоа власти у складу са својим надлежностим, уз подршку цивилног сектора, посебно организација исељеништва, као и међународних организација.

ЦИЉ 3. СТВАРАЊЕ УСЛОВА ЗА ВЕЋИ ДОПРИНОС ИСЕЉЕНИШТВА РАЗВОЈУ БИХ

У исељеништву живи готово 1,7 милиона особа рођених у БиХ, које годишње пошаљу новчане дознаке у вриједности између 2 и 3 милијарде КМ, што чини до 15% БДП-а БиХ. Многи исељеници постигли су завидне резултате на образовном и професионалном плану у земљама пријема, али су спремни помоћи и развоју БиХ. Имајући у виду ова значајна финансијска средства којим располажу исељеници, потребно је предузети мјере за њихово свеобухватније укључење у развој БиХ, створити повољније услове како би инвестирали у БиХ и подијелили своја знања са земљом поријекла. Реализација мјера усмјерених на стварање услова за већи допринос исељеништва развоју БиХ подразумијева активности на привлачењу инвестиционог, финансијског, људског и другог капитала, те њихово промовисање у сврху развоја БиХ.

С циљем стварања услова за већи допринос исељеништва развоју Босне и Херцеговине, власти у БиХ урадиће сљедеће:

3.1. Промовисати исељеништво и његове развојне ресурсе

У БиХ нема довољно знања о исељеништву, његовој бројности и великим ресурсима који могу снажно подстаћи развој БиХ. Како би се ово промијенило, потребно је покренути активности на промоцији исељеништва, успјешних појединаца, позитивних прича, промоцији добрих примјера инвестирања из исељеништва и уопште развоја бизниса итд.

С циљем промовисања развојних ресурса исељеништва, Министарство за људска права и избјеглице БиХ ће на основу информација обезбијеђених мапирањем исељеништва припремити и штампати публикације које ће садржавати успјешне приче, истакнути примјере добре праксе, сачинити адресар успјешних исељеника у различитим областима, што ће бити доступно на веб-порталу Министарства за људска права и избјеглице.

Такође, Министарство за људска права и избјеглице БиХ припремиће медијску кампању с циљем промовисања исељеништва и његових развојних ресурса. Путем свог веб-портала, Министарство за људска права и избјеглице БиХ ће, у сарадњи и по одобрењу истакнутих појединаца, да учини доступним документ који се односи на мапирање исељеништва.

Носилац активности: Министарство за људска права и избјеглице БиХ у сарадњи са Министарством иностраних послова БиХ.

У реализацији ове активности активно учествују институције са свих нивоа власти у складу са својим надлежностим, уз подршку цивилног сектора, посебно организација исељеништва, као и међународних организација.

3.2. Мобилисати инвестиционе и финансијске ресурсе исељеништва

Потребно је олакшати или уклонити препреке за прилив новчаних дознака (посебно кроз формалне финансијске токове), олакшати и стимулисати инвестирање из исељеништва, стимулисати штедњу исељеништва, организовати инвестиционе конференције, упознати исељеништво са могућностима улагања у БиХ, пружити подршку оснивању малих и средњих предузећа уз суфинансирање из исељеништва, уклонити административне баријере, успоставити нове банкарске производе за исељеништво, механизме за суфинансирање развојних пројеката (нпр. локална заједница, исељеништво, виши нивои власти), покретање приватно-јавних партнерстава са исељеницима у различитим областиима.

Потребно је израдити развојни документ којим ће се предвидјети успостављање програма за инвестирање и штедњу исељеништва, као и уклањање административних баријера.

Носиоци активности: Дирекција за економско планирање БиХ, Централна банка БиХ, Агенција за промоција страних инвестиција, Министарство за људска права и избјеглице БиХ и ентитетске надлежне институције.

У реализацији ове активности активно учествују институције са свих нивоа власти у складу са својим надлежностима, уз подршку цивилног сектора, посебно организација исељеништва, као и међународних организација.

3.3. Мобилисати људске ресурсе, знања и вјештине исељеништва

Велики број стручњака у исељеништву (нарочито у области медицине и информационих технологија, као и предавача на универзитетима) – њихово знање и социјални капитал - представља значајан развојни потенцијал за БиХ. Предложене активности у овом сегменту односе се на укључивање експерата и научника из исељеништва у израду студијских програма у својству гостујућих предавача (нарочито у области здравства), програме преношења знања путем менторства, повремених посјета, онлајн консултација, љетних школа, семинара и конгреса (нарочито у области здравства), затим укључивање научника из исељеништва у рад тијела надлежних за разне сегменте науке, изналажење могућности да научници из исељеништва укључе истраживаче и институције из БиХ у своје пројекте, подршку заједничким пројектима домаћих и научника из исељеништва у оквиру којих ће настати научни резултати и међународни контакти потребни за успјешније привлачење европских средстава, подршку програмима преношења стручног знања и обуке уз укључивање стручњака из исељеништва, преношење нових технологија усмјерених на јачање економског развоја итд.

На основу извјештаја који ће бити сачињен мапирањем (из тачке 2.4), Министарство за људска права и избјеглице БиХ у сарадњи са Министарством иностраних послова БиХ успоставиће механизам преноса знања из исељеништва у БиХ, односно механизам који ће повезати привреднике и стручњаке из исељеништва из различитих области са институцијама, организацијама и појединцима у БиХ. Овај механизам за пренос знања

подразумијева да Министарство за људска права и избјеглице БиХ путем споразума о сарадњи са институцијама и установама у БиХ са једне, односно са истакнутим појединцима исељеништва из Босне и Херцеговине, са друге стране, оствари своју координирајућу улогу повезивања у процесу сарадње.

Носилац активности: Министарство за људска права и избјеглице БиХ у сарадњи са Министарством иностраних послова БиХ.

У реализацији ове активности активно учествују институције са свих нивоа власти у складу са својим надлежностима, уз подршку цивилног сектора, посебно организација исељеништва, као и међународних организација.

3.4. Подржати филантропске активности и акције хуманитарне помоћи из исељеништва

Исељеништво доприноси и путем филантропских активности и акција хуманитарне помоћи (финансијска и робна помоћ) усмјерених према локалним заједницама, организацијама и појединцима у БиХ. Ова врста активности биће подстакнута иницијативом за унапређење процедура ослобађања од плаћања царине и пореза за филантропске и хуманитарне активности исељеништва, као и за боље информисање исељеништва о оствареним олакшицама. Такође, биће покренуте активности на мобилисању исељеништва за циљану помоћ на нивоу локалних заједница, те координација такве помоћи.

Носиоци активности: Министарство за људска права и избјеглице БиХ и сви други надлежни нивои власти.

У реализацији ове активности активно учествују институције са свих нивоа власти у складу са својим надлежностима, уз подршку цивилног сектора, посебно организација исељеништва, као и међународних организација.

3.5. Установити награду или признање за исељеништво

Земље са бројним исељеништвом установиле су награде или признања за различите доприносе из исељеништва. Предлаже се да се размотри слично успостављање и у БиХ – да се признају исељеници као важни фактори развоја БиХ. Признања би се могла додјелјивати појединцима и организацијама за истакнути ангажман у одређеној области, заслуге/доприносе развоју и промоцији БиХ, развоју науке, учењу матерњих језика, преношењу знања, или уопште развоју сарадње, посебно економске између исељеништва и БиХ, а што ће бити регулисано посебним прописом.

Носилац активности: Министарство за људска права и избјеглице БиХ.

8. СПРОВОЂЕЊЕ ПОЛИТИКЕ О САРАДЊИ СА ИСЕЉЕНИШТВОМ

Документ Политика о сарадњи са исељеништвом је оквирни и основни документ на основу којег ће бити донијета стратегија, програми, планови и други акти, у складу са уставним и законским надлежностима у Босни и Херцеговини.

Министарство за људска права и избјеглице БиХ ће покренути реализацију активности у најкраћем року.

За праћење спровођења Политике о сарадњи са исељеништвом задужено је Министарство за људска права и избјеглице БиХ.

О активностима на спровођењу Политике о сарадњи са исељеништвом, Министарство за људска права и избјеглице БиХ ће једном годишње информисати Савјет министара БиХ.

9. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА ПОТРЕБНА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПОЛИТИКЕ О САРАДЊИ СА ИСЕЉЕНИШТВОМ

За реализацију Политике о сарадњи са исељеништвом није потребно обезбиједити додатна финансијска средства.